

Rudolf Dobiáš

(* 1934)

Nespravodlivosti a tragédie komunistického režimu sú dnes značne zanedbanou a neriešenou súčasťou procesu vyrovnávania sa slovenskej spoločnosti s obdobím komunistickej totality. Vykonávateľmi tohto inferna boli politické špičky KSČ ako iniciátori a ideologickí zdôvodňovatelia týchto zverstiev. Konali z vlastnej iniciatívy, no boli i tlačení k takejto „politike“ sovietskym diktátom.

Príbeh Rudolfa Dobiáša je dôkazom neľudských spôsobov vynucovania moci tými, ktorí sa po Víťaznom februári 1948 hrdo nazývali nositeľmi myšlienok novej doby. Pán Rudolf Dobiáš a jeho priatelia už ako mladí tvorili plagáty, kresby, básne, písali výzvy, ktorými vyzývali k zastaveniu prenasledovania veriacich. Vo svojej činnosti pokračoval, za čo bol totalitným režimom potrestaný. Po nespočetných výsluchoch pána Rudolfa obvinili z protištátnej činnosti a vlastizrady a bol odsúdený na dlhé roky väzenia a nútených prác. Napriek tomu, že jeho spisovateľská kariéra bola prerušená väzením a následnou diskrimináciou, pán Dobiáš písal aj vo väzení. Po prepustení si doplnil vzdelanie a ako 40-ročný sa začal naplno venovať písaniu. Napriek nepriazni osudu sa nevzdal toho, čo ho naozaj robí šťastným.

Akú cenu museli ľudia v minulosti zaplatiť, aby sme my mohli žiť v slobode a demokracii? To je otázka, ktorú si musíme neustále klásť a krehkú demokraciu chrániť.

S príbehom pána Dobiáša sa môžete bližšie zoznámiť tu:

podcast

príbeh

Aktivita 1

Moc

Téma:

politika, moc, politická kultúra, znaky moci, nástroje moci, hranice akceptovania moci a autority, politická kultúra

Ciel:

Utvárať správnu predstavu o hraniciach a mantineloch moci. Formovať kritické myslenie. Rozvíjať citlivosť voči uplatňovaniu moci a autority. Formovať politické vedomie. Pochopiť nástroje, ktoré sa využívajú v rámci politiky. Vytvárať predstavy o politickej kultúre.

Pomôcky:

papieriky s výroky o moci, flipchartová tabuľa (resp. tabuľa, veľký baliaci papier), stoličky, veľký baliaci papier na vytvorenie „mapy politickej kultúry“, resp. počítače a programy tvorby prezentácií

Postup

- Na úvod aktivity zaradíme diskusiu na tému totalitných režimov, politických väzňov a ich osudov, svedectiev minulosti a nespochybniteľnej potreby ich uchovávaní, odvahy prinášať tie najväčšie obeť kvôli zachovaniu slobody a demokracie.
- Poukážeme na príbeh pamätníka, s ktorým sme sa oboznámili a na to, aké výzvy pre súčasnosť z jeho rozprávania vyplývajú. Diskutujeme na tému „Moc a formy jej uplatňovania“.
- Žiakov rozdelíme do skupín.
- Každéj skupine rozdáme lístočky s výroky viažucimi sa k politike a moci.
- Podnecujeme žiakov, aby rozvíjali diskusiu o výrokoch vo svojej skupine, vyjadrovali súhlas alebo nesúhlas s daným výrokom.
- Každá skupina si pripraví argumenty, ktoré použije na obhajobu svojho názoru (súhlas s výrokom, nesúhlas s výrokom, dilema pri rozhodovaní a pod.).
- Vyzveme jednotlivé skupiny, aby prezentovali svoje výstupy.
- Na tabuľu, flipchart, veľký hárok papiera zapisujeme resumé z danej úlohy, t.j., čo z danej úlohy vyplýva, aké pravidlo by sa malo v politike uplatňovať.
- Na záver referujú, ako by mala vyzeráť politická kultúra a spoločnými silami vytvoria „Mapu politickej kultúry“ na veľký baliaci papier.
- Rozvíjame diskusiu na danú tému, pokúšame sa vytvoriť konsenzus, opierame sa pritom o platnú legislatívu právneho štátu.

Alternatíva 1: „Mapu politickej kultúry“ tvoria v skupinách podľa spoločne vytvorených kritérií v dostupných počítačových programoch (v skupinách, jednotlivo, hromadne) na vyučovacej hodine alebo dostanú zadanie splniť túto úlohu ako domácu úlohu.

Navrhované výroky:

- Každodenná kontrola činnosti vlády je povinnosťou občanov.
- Ľudia majú takých vodcov, akých si zaslúžia.
- Je našou morálnou povinnosťou uplatniť svoj hlas v slobodných voľbách.
- V demokracii majú moc jedine politici.
- Musíme dodržiavať všetky zákony, aj tie nespravodlivé.
- Moc v štáte by nemala spočívať na jednotlivcoch, ale mala by byť rozdelená medzi viaceré osoby, ktoré sú kontrolovateľné.
- Moc sa vyskytuje vo všetkých medziľudských vzťahoch. Môže byť využitá konštruktívne i deštruktívne.
- Podiel na štátnej moci je len ilúzia. Veci verejné sú vždy riadené len úzkou skupinou ľudí bez ohľadu na väčšinu.
- Moc v štáte sa nesmie sama obmedzovať.
- Najspravodlivejšie je riešiť všetky problémy spôsobom oko za oko, zub za zub.

Alternatíva 2: Pre niekoľko skupín pripravíme celú sadu výrokov, resp. výber z nich, a v každej skupine o nich diskutujú. Po uplynutí časového limitu vyzveme jednotlivé skupiny, aby prezentovali splnené úlohy. Porovnávame, rozvíjame diskusiu a po prijatí konsenzu zapisujeme výstupy na tabuľu, flipchart, baliaci papier.

Aktivita 2

Plagáty

Téma:

20. storočie a jeho charakteristické prvky. Komparácia nedávnej minulosti a súčasnosti. Sloboda verzus nesloboda. Totalita verzus demokracia. Víťazstvá a prehry.

Cieľ:

Motivovať žiakov k poznávaniu dejín 20. storočia. Rozvíjať schopnosť objektívne analyzovať minulosť a získané poznatky usúvzťažňovať so súčasnosťou. Nachádzať paralely medzi minulosťou a súčasnosťou. Uvedomiť si, ako naši rodičia a prarodičia v nedávnej minulosti žili. Získať rôzne uhly pohľadu na život v totalite. Pochopiť nebezpečnosť akejkoľvek formy totality.

Pomôcky:

počítač, dataprojektor, internet, baliaci papier, veľké výkresy, fixky, pastelky, farby, lepidlá, výstrižky zo starých novín (vytlačené materiály), nožnice, (resp. skicár, PowerPoint, Word alebo iné programy na vytváranie výtvarných výstupov)

Postup

- Žiakom prezentujeme rôzne krátke audiovizuálne, zvukové, obrazové záznamy vzťahujúce sa na dobu totality – filmový týždenník, televízne, rozhlasové správy, reklamy, populárne a politické piesne, záznamy zo zjazdov KSČ, prvomájový sprievod, cvičenie na spartakiáde, vojenskú prehliadku, nedeľnú chvíľku poézie, pioniersky sľub. Využívame napr. YouTube, archívy televízie, rozhlasu, súkromné archívy.
- Následne nadviažeme na príbeh pána Dobiáša a cez jeho príbeh reflektujeme nedávnu minulosť. Hľadáme najvýraznejšie prvky totalitného režimu, ktoré zasiahli do osudu pamätníka.
- Žiakov rozdelíme do skupín a zadáme im úlohu vytvoriť 2 druhy plagátov. Vyberú si samostatne námety i formu spracovania plagátu (kresba, maľba, koláž, resp. tvorba plagátu v digitálnej podobe).

Úloha 1. plagát: *Stvárnite obdobie totality, pričom si námety zvolíte každá skupina podľa vlastného výberu. Musí však vystihovať taký prvok života, v ktorom sa prejavuje totalitný charakter zriadenia. Má mať propagandistické zameranie, má byť v podstate angažovaným plagátom. Využite akékoľvek formy spracovania.*

Úloha 2. plagát: *Zvoľte si námety každá skupina podľa vlastného výberu. Tento námety z nedávnej minulosti, obdobia totality, preneste do súčasnosti a pokúste sa vystihnúť, ako túto problematiku vidíme dnes, ako to riešime v súčasnosti. Ako sa ten istý prvok prejavuje a realizuje v demokratickom zriadení. Využite akékoľvek formy spracovania.*

- Stanovíme časový limit, počas ktorého žiaci v skupinách plnia zadané úlohy.
- Po uplynutí stanoveného času vyzveme žiakov na prezentáciu výstupov. Vedľa seba vystavia oba plagáty a popisujú ich obsah, argumentujú výber prvkov, poukazujú na rozdiely a ich príčiny.
- Skupiny si navzájom porovnávajú hotové práce a hľadajú spoločné znaky totality a demokracie. Zamýšľajú sa nad tým, ako môže angažovaný plagát ovplyvňovať verejnú mienku a manipulovať s názormi ľudí v spoločnosti.
- Vedeťme diskusiu o súčasnom vnímaní a hodnotení obdobia totality, o nostalgii niektorých príslušníkov staršej generácie a dôvodoch, prečo u nich socializmus tieto pocity vyvoláva.
- Diskutujeme o tom, ako sa ľudia, ktorí prežili obdobie totality, museli vysporiadať so svojou minulosťou, prispôbiť sa novým podmienkam, preniesť sa do nového demokratického zriadenia.